

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 203/03-26

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. januára 2004 o sťažnosti V. G. P., bytom B., zastúpenej advokátom Mgr. A. M., B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 73/02 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. G. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **p o r u š e n é b o l o .**
2. Okresnému súdu Bratislava III **p r i k a z u j e ,** aby v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 73/02 konal bez zbytočných prietáhov.
3. V. G. P. **p r i z n á v a** finančné zadošťačenie vo výške 10 000 Sk (slovom desaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava III povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. V. G. P. p r i z n á v náhradu trov konania vo výške 8 800 Sk (slovom osemtisícosemsto slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava III povinný zaplatiť na účet advokáta Mgr. A. M., B., do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. septembra 2003 doručená sťažnosť V. G. P., bytom B., (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom Mgr. A. M., B., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov upraveného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 31/01 a Okresným súdom Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 73/02.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla, že je občiankou Spojených štátov amerických. Dňa 28. decembra 1998 v štáte Nevada uzavrela manželstvo s J. P., ktorý zomrel 3. októbra 2000 v Bratislave. Po manželovi sťažovateľky ako poručiťovi 10. novembra 2000 na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. D 794/00, Dnot 52/00 začalo dedičské konanie. Sťažovateľka a jej dve dcéry - občianky Spojených štátov amerických - sú dedičmi v prvej skupine.

Dňa 13. augusta 2001 V. P., matka poručiťa, podala krajskému súd žalobu o neplatnosť manželstva (sp. zn. 10 C 31/01). V nadväznosti na začatie tohto konania Okresný súd Bratislava I dňa 19. decembra 2001 dedičské konanie po poručiťovi J. P. prerušil až do právoplatného rozhodnutia v konaní o neplatnosť manželstva.

Dňa 27. mája 2002 bola vec z krajského súdu postúpená okresnému súdu z dôvodu vecnej príslušnosti. Na tomto súde sa toto konanie vedie pod sp. zn. 9 C 73/02. Sťažovateľka po tom, ako sa dozvedela túto skutočnosť, nahliadla do spisu, vyžiadala si

žalobný návrh a jeho doplnenia a 11. septembra 2002 podala k žalobe písomné vyjadrenie; 31. októbra 2002 požiadala o urýchlené nariadenie pojednávania. Dňa 11. apríla 2003 podala predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v konaní. Zatiaľ jediným procesným úkonom okresného súdu v tomto konaní bola podľa sťažovateľky žiadosť okresného súdu o oznámenie, kde sa sťažovateľka zdržiavala na území Slovenskej republiky v auguste 2001; na túto výzvu sťažovateľka odpovedala obratom.

Sťažovateľka na základe 9-mesačnej nečinnosti krajského súdu pred posúdením jeho vecnej príslušnosti na konanie a postúpenie veci príslušnému okresnému súdu a vyše ročnej nečinnosti okresného súdu do uskutočnenia prvého a zatiaľ jediného procesného úkonu dospela k záveru, že vyššie uvedené súdy porušili jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upravené v čl. 48 ods. 2 ústavy podčiarkujúc skutočnosť, že v danom konaní sa rozhoduje o jej osobnom stave, a preto potreba odstránenia právnej neistoty je o to naliehavejšia, a navyše že do právoplatného skončenia konania vo veci o určenie neplatnosti manželstva je prerušené dedičské konanie po poručiťovi J. P. na Okresnom súde Bratislava I. Vo svojej sťažnosti sťažovateľka uvádza, že porušením čl. 48 ods. 2 ústavy došlo aj k porušeniu čl. 1 ods. 1 ústavy a čl. 2 ods. 2 ústavy.

Od ústavného súdu požaduje prijať sťažnosť na ďalšie konanie a po jej prijatí vydať tento nález:

„1. Krajský súd v Bratislave a Okresný súd Bratislava III v konaní V. P. proti V. G. P. vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 9 C 73/02 porušil právo sťažovateľky, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietahov zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy SR, čím porušil aj čl. 1 ods. 1 Ústavy SR a čl. 2 ods. 2 Ústavy SR.

2. Ústavný súd SR priznáva sťažovateľke peňažnú sumu vo výške 10 000 Sk, ktorú mu je povinný zaplatiť Krajský súd v Bratislave, a peňažnú sumu vo výške 30 000 Sk, ktorú mu je povinný zaplatiť Okresný súd Bratislava III, ako primerané finančné zadosťučinenie za porušenie jej základných práv podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR v spojení s čl. 1 ods. 1 Ústavy SR a čl. 2 ods. 2 Ústavy SR.

3. Krajský súd v Bratislave a Okresný súd Bratislava III sú povinní spoločne a nerozdielne uhradiť trovy konania k rukám advokáta Mgr. A. M., so sídlom B. do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a posúdil ju z hľadiska požiadaviek na jej ďalšie prijatie podľa § 25 ods.2 zákona o ústavnom súde. V časti, v ktorej sťažovateľka namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 73/02, ústavný súd prijal sťažnosť na ďalšie konanie podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde, pretože nezistil dôvody na jej odmietnutie. Sťažnosť sťažovateľky v časti, v ktorej namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 31/01, ústavný súd odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti a v časti, v ktorej navrhuje vyslovenie porušenia čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy, ústavný súd odmietol pre nedostatok svojej právomoci.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie vyzval ústavný súd okresný súd, aby sa vyjadril k sťažnosti a ku konaniu ústneho pojednávania. Ústavný súd vyzval aj sťažovateľku, aby sa vyjadrila ku konaniu ústneho pojednávania.

Okresný súd a aj sťažovateľka oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie.

Okresný súd uviedol k sťažnosti nasledovné:

„...k ústavnej sťažnosti podanej vo veci Okresného súdu Bratislava III sp. zn. 9 C 73/02 sa vyjadrujem tak, že v jej konaní došlo k zdržaniu, príčiny tohto stavu však spočívajú jednoznačne v objektívnych dôvodoch, ktoré následne osvetlím, myslím si však, že k subjektívnym prietahom v konaní nedošlo.

Vec napadla na tunajší súd dňa 27. 5. 2002, pôvodne ju prejednával a rozhodoval sudca JUDr. R. H., ktorý od 1. 1. 2003 pôsobí ako sudca Krajského súdu v Bratislave, po tom ako bol krátko pred koncom roku 2002 úspešný vo výberovom konaní.

Samozrejme, sudcu JUDr. R. H. nebolo možné hneď personálne nahradiť.

Personálnu situáciu na súde, resp. jej riešenie, navyše skomplikovala smrť sudkyne prom. práv. M. B. dňa 20. 1. 2003, ktorá taktiež, ako sudca JUDr. R. H., pôsobila na úseku C.

Čo sa týka súdneho oddelenia prom. práv. M. B. predseda súdu ju musel riešiť tak, že takmer 500 nevybavených vecí súdneho oddelenia sudkyne prom. práv. M. B. bolo rovnomerne prerozdelených dvom sudkyňiam a až v októbri nastúpila sudkyňa, ktorá prevzala všetky nevybavené veci pôvodne vybavované prom. práv. M. B..

Obsadenie súdneho oddelenia JUDr. R. H. riešil presunom sudcu z iného súdneho oddelenia.

Pôvodné súdne oddelenie sudcu JUDr. R. H. bolo obsadené sudcom Mgr. M. D., ktorý predtým vybavoval veci súdneho oddelenia E.

Stalo sa tak dňa 15. 4. 2003, pričom sudca prevzal 399 nevybavených vecí súdneho oddelenia 9 C.

Pochopiteľne, prevziať nárazovo takmer 400 nevybavených vecí, predstavuje obrovskú záťaž a nevyhnutne musí prejsť určitý čas, kým sa sudca postupne oboznámi s vecami v súdnom oddelení, resp. začne s nimi pracovať.

Sudca Mgr. D., aj vďaka tomu, že dňom 15. 4. 2003 mu predseda súdu zastavil nápad vecí do jeho súdneho oddelenia, veľmi dobre pracuje v súdnom oddelení. Posledným úkonom v konaní veci bolo ustanovenie tlmočníka z jazyka anglického Mgr. M. J. uznesením zo dňa 8. 12. 2003. Jej úlohou bude realizovať preklad výpovedí na pojednávaní.

Ako mi sudca oznámil, následne nariadi pojednávanie.

Podotýkam, že sudca sa snaží vybavovať naliehavé veci a množstvo ich už aj vybavil, je ich však toľko, že aj to ide len postupne.

Vec vzhľadom k jej naliehavosti budem sledovať.“

Ústavný súd v zhode s vyjadrením okresného súdu zo spisu zistil, že okresný súd vo veci urobil 13. júna 2003 procesný úkon týkajúci sa získania informácií o mieste pobyte

sťažovateľky a 8. decembra 2003 ustanovil tlmočníka na preklad výpovedí na pojednávaní z jazyka anglického.

II.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov...“.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritéria, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje 1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súcu (3). Za súčasť prvého kritéria súd považuje aj povahu prejednáwanej veci.

1. Pri posúdení prvého kritéria ústavný súd zistil, že predmetom namietaného konania je konanie o neplatnosť manželstva. Vzhľadom na skutočnosť, že ide o štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov, nie je toto konanie právne zložitú. Nemožno však vylúčiť skutkovú (faktickú) zložitú týchto konaní spočívajúcu v potrebe vykonania znaleckého dokazovania, resp. v prípadoch, keď ide o konania s cudzím (medzinárodným) prvkom, kde vzniká potreba komunikácie so zahraničnými právnickými a fyzickými osobami. Táto skutočnosť môže ovplyvniť časový aspekt namietaného konania. Podľa názoru ústavného súdu vzhľadom na to, že ide o rozhodovanie o osobnom statuse sťažovateľky, treba tomuto konaniu venovať mimoriadnu pozornosť. Túto požiadavku znásobuje aj skutočnosť, že výsledok konania je relevantný ako podklad pre rozhodnutie v inom (dedičskom konaní), ktoré sa vedie na Okresnom súde Bratislava I, ktorý sa opakovane informuje na stav veci v namietanom konaní.

2. Pri posúdení druhého kritéria ústavný súd uzavrel, že konanie sťažovateľky bolo aktívne a súčinnosťné a nemalo vplyv na doterajšiu dĺžku namietaného konania.

3. Pri posúdení tretieho kritéria ústavný súd posudzoval doterajší postup súdu. V tejto súvislosti ústavný súd uvádza, že pri uplatnení vyššie uvedených kritérií ústavný súd súčasne berie do úvahy, že ich aplikácia je oveľa jednoduchšia v prípadoch, v ktorých zistil, že „súd bol celkovo nečinný a od podania žalobného návrhu neuskutočnil vo veci žiadne úkony“ (II. ÚS 4/03). V danom prípade ústavný súd zistil, že síce okresný súd nebol v konaní celkom nečinný, ale zo sťažnosti, z vyžiadaného spisu, ako aj z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu vyplynulo, že vo veci urobil okresný súd dva procesné úkony, a to po vyše roku po postúpení veci z krajského súdu požiadal o informáciu o pobyte sťažovateľky a po uplynutí ďalších šiestich mesiacoch ustanovil na účely prekladu výpovedí tlmočníka. Vzhľadom na túto skutočnosť, ako aj na povahu konania ústavný súd uzavrel, že v období od postúpenia veci z krajského súdu do vykonania prvého procesného úkonu okresným súdom vo veci došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

1. Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 9 C 73/02 konal bez zbytočných priet'ahov.

2. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadostučinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti požadovala primerané finančné zadostučinenie vo výške 30 000 Sk od okresného súdu, čo odôvodnila tým, že okresný súd zatiaľ nenariadil žiadne pojednávanie napriek tomu, že o to žiadala a uplatnila aj podanie sťažnosti. Uviedla v tejto súvislosti, že:

„V danom konaní sa rozhoduje o mojom osobnom stave a z tohto dôvodu, je potreba odstránenia právnej neistoty naliehavejšia, a preto ujma spôsobená zbytočnými prieťahmi v konaní pre mňa citeľnejšia. Môjho manžela som milovala, do jeho smrti som sa o neho starala, inštitút manželstva som považovala a stále pokladám za jednu z najvýznamnejších ľudských hodnôt a dobier. Preto aj napriek zániku manželstva ťažko znášam samotný fakt, že niekto spochybňuje moje manželstvo, ako aj to, že stále neexistuje autoritatívne rozhodnutie, ktoré by žalobný návrh dožadujúci sa neplatnosti môjho manželstva zamietol. Z týchto dôvodov trpím častými depresiami.

Do právoplatného skončenia konania vo veci o určenie neplatnosti manželstva je prerušené dedičské konanie po poručiteľovi J. P. na Okresnom súde Bratislava I.

Po smrti poručiteľa začali užívať veci patriace do dedičstva uvedené v časti II. sťažnosti matka poručiteľa V. P. s manželom J. F., sestra poručiteľa V. B. s manželom J. B.. Tieto osoby počas môjho pobytu v Spojených štátoch amerických v máji 2001 vymenili všetky zámky na vstupných dverách rodinného domu a bráne k nehnuteľnostiam vyššie uvedeným a do dnešného dňa mi odopierajú vstup do rodinného domu a k ostatným veciam nachádzajúcim sa na a v nehnuteľnostiach. Okrem toho vodovodná prípojka rodinného domu je toho času poškodená, rodinný dom, ktorý je obložený drevom, si vyžaduje vykonanie pravidelného ochranného náteru a osoby, ktoré ho užívajú nie sú ochotné vynaložiť náklady na jeho opravu a údržbu. Z tohto dôvodu prieťahy v konaní v právnej veci o určenie neplatnosti manželstva, spôsobujú, že nie je právoplatne rozhodnuté v dedičskom konaní a tým nie je možné zabrániť užívaniu vecí patriacich do dedičstva tretími osobami a zabrániť znehodnocovaniu a chátraniu vecí patriacich do dedičstva.“.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je síce zmiernenie nemajetkovej ujmy, avšak nie aj prípadná náhrada škody.

Hoci ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v označenom súdnom konaní konal bez zbytočných prietáhov, vychádzal z názoru, že porušenie základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto jeho právomoci.

Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu v konaní sp. zn. 9 C 73/02, berúc do úvahy, že sťažovateľka sa o predĺženie tejto doby zásadne nepričinila, a zohľadňujúc konkrétne okolnosti a povahu prípadu vrátane pozície sťažovateľky, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti, ústavný súd považoval priznanie sumy 10 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

3. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania, ktoré vznikli právnomu zástupcovi sťažovateľky advokátovi Mgr. A. M. vo výške 8 800 Sk (§ 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), pričom vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811.-Sk. Náhrada bola priznaná za dva úkony po 4 270 Sk a 130 Sk režijný paušál. (Počet úkonov právny zástupca síce nevyčíslil, ale vyplynuli zo spisu).

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. januára 2004